Передмова

Кожен громадянин відповідно до Конституції України має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха, а також на вимогу гарантованого забезпечення реалізації цього права від органів виконавчої влади, керівників підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності і підпорядкування. Сталий соціально-економічний розвиток територіальної громади та зростання добробуту її населення неможливі без вирішення питань безпеки життєдіяльності людини, її захисту від різних надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій. Історично так склалось, що реалізація основних заходів цивільного захисту переважно здійснювалась на рівні обласних та районних центрів, міст обласного значення. Більшість органів місцевого самоврядування через їх надмірну подрібненість та слабку матеріально-фінансову базу не мали можливості реалізовувати повноваження з питань цивільного захисту. Тому важливою складовою реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні є забезпечення безпеки громадян.

Значущі для населення повноваження передаються на найближчий до громадян базовий рівень влади – в територіальні громади (далі – ТГ).Це створює умови для переходу нашої країни до моделі суспільства сервісного типу, що забезпечує сучасне, комфортне та безпечне життя громадян.

Саме на рівні міських, селищних та сільських ТГ мають організовуватись та реалізуються основні першочергові заходи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Тому кожна ТГ з перших днів свого існування має навчитися ґрунтовно планувати та організовувати свою безпеку, захист населення і територій від ймовірних надзвичайних ситуацій, притаманних цій території.

Як проаналізувати стан техногенно-екологічної безпеки громади, визначити ризики виникнення ймовірних надзвичайних ситуацій?

Як організувати роботу з питань цивільного захисту на місцевому рівні?

Які повноваження сільського, селищного, міського голови з питань цивільного захисту?

Як організувати взаємодію з органами управління та підрозділами ДСНС України?

Як організувати роботу місцевих пожежно-рятувальних формувань та добровільних пожежних?

Як створити центр безпеки, з чого починати та який досвід вже існує?

Для відповідей на такі питання та відпрацювання інноваційних підходів ДСНС України спільно з місцевими державними

адміністраціями та органами місцевого самоврядування реалізовано протягом 2016-2018 років ряд пілотних проєктів щодо удосконалення системи цивільного захисту та безпеки громад на базовому рівні місцевого самоврядування.

За результатами реалізації цих пілотних проєктів підготовлено низку методичних матеріалів, які містять рекомендації ТГ щодо реалізації повноважень у сфері цивільного захисту, аналіз реалізованих в громадах проєктів, орієнтованих на безпеку життєдіяльності людини.

З цими методичними матеріалами реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні можна ознайомитись на офіційному сайті ДСНС (https://www.dsns.gov.ua/ua/Reformuvannya.html) та на сайті «Децентралізація в Україні» (https://decentralization.gov.ua/safety/library).

Разом з тим існує нагальна потреба у розробці методичного порадника (рекомендацій), що містить варіанти рішень щодо першочергових дій посадових осіб ТГ стосовно організації цивільного захисту та безпеки громади, приклади типових та формалізованих документів з цих питань – як «настільна книга» для посадових осіб ТГ, діяльність яких пов’язана із організацією та здійсненням заходів цивільного захисту. Ввідповіддю на цей суспільний запит розроблено методичний порадник (рекомендації) «Перші кроки щодо організації цивільного захисту на базовому рівні місцевого самоврядування».

Порадник розрахований для сільських, селищних, міських голів та посадових осіб органів місцевого самоврядування, діяльність яких пов’язана із організацією та здійсненням заходів цивільного захисту. Для зручності у використанні цей методичний порадник складається з серій практичних порадників. Кожна серія має тематичну спрямованість та містить зразки формалізованих документів, складених з урахуванням досвіду реалізації заходів цивільного захисту в ТГ, а саме:

Серія 1 містить огляд основних актів законодавства, що регламентують повноваження органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) у сфері цивільного захисту, першочергові завдання щодо створення організаційної інфраструктури системи цивільного захисту (далі – ЦЗ) громади та організації цивільного захисту громади.

Серія 2 відображає алгоритм дій щодо створення підрозділу з питань цивільного захисту (або призначення окремої посадової особи з питань цивільного захисту) у складі виконавчого органу ТГ.

У серії 3 розкрито алгоритм проведення аналізу стану техногенно-екологічної безпеки громади та запропоновані підходи щодо розроблення характеристик територіальних громад (напрямок цивільного захисту).

Серія 4 відображає алгоритм утворення в громадах комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

У серії 5 надано рекомендації щодо розробки планів основних заходів цивільного захисту ТГ та Планів реагування на надзвичайні ситуації що можуть виникнути (загрожувати) на території громади.

У серії 6 розкрито питання визначення потреби, організації, створення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів місцевої (добровільної) пожежної охорони, комунальних аварійно-рятувальних служб, організацію діяльності Центрів безпеки громадян.

У серії 7 висвітлено ключові питання організації реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків: повноваження керівника ліквідації НС, алгоритм створення та діяльності штабу з ліквідації надзвичайних ситуацій, типові документи що продукуються в процесі їх діяльності.

Серія 8 відображає питання щодо створення місцевої системи централізованого оповіщення та інформування населення.

Серія 9 присвячена змісту, організації та здійсненню основних заходів захисту населення і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

У серії 10 висвітлено питання організації та здійснення евакуації населення, культурних та матеріальних цінностей.

Серія 11 присвячена створенню та використанню резервного фонду місцевого бюджету та матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Серія 12 присвячена організації та проведенню теоретичної і практичної підготовки органів управління, сил цивільного захисту ТГ, організації населення діям при загрозі та виникненні надзвичайної ситуації.

Наведений перелік не є остаточним та в подальшому буде розширений. Тематика серій може частково змінюватися. Звертаємо увагу, що надані поради (рекомендації) розроблені з урахуванням досвіду діяльності ТГ регіонів України з питань організації ЦЗ, мають рекомендаційний характер для міських, селищних і сільських ТГ та розраховані на етап внесення змін до КЦЗУ, законодавчих та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту.

Створення відповідно до вимог законодавства у ОТГ інфраструктури територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту, необхідної для забезпечення ефективної реалізації комплексу заходів щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій (систем оповіщення населення, комунальних, пожежно-рятувальних підрозділів та формувань добровільної пожежної охорони, накопичення засобів цивільного захисту, матеріальних та фінансових резервів, тощо) є кропітким та планомірним процесом.

Зазначене потребує спільних скоординованих зусиль центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

ДСНС України і у подальшому готова надавати всебічну практичну та методичну допомогу органам місцевого самоврядування в розбудові цивільного захисту.